

Internationaal

Jaarverslag

2019

Panta Rhei Vakbonden voor sociale dialoog

Vakbondsmedefinancieringsprogramma VMP

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Managementsamenvatting	4
2019 in beeld	5
Werk in uitvoering wereldwijd	6
1. Geleerde lessen	8
2. Context Programma Panta Rhei - Vakbonden voor sociale dialoog	11
3. Resultaten	14
3.1 Versterkte sociale dialoog	15
3.2 Verbeterde arbeidsrechten in wereldwijde toeleveringsketens	18
3.3 Verhoogde inzetbaarheid van jongeren	21
3.4 Vooruitgang in versterken capaciteiten van vakbondspartners	24
4. Reflectie op samenwerking en partnerschap	28
Begrippenlijst	30
Lijst met afkortingen	32

Beste lezer,

Het jaar 2019 was een spannend jaar voor CNV Internationaal en veel van onze partners. Samen met de vakbonden in Zuidoost-Azië, Latijns-Amerika en Afrika hebben we veel bereikt. Graag delen wij onze successen, bevindingen en resultaten met u in het Jaarverslag 2019.

Onze partners werken in een ongelooflijk uitdagende context. In alle landen waarin we werken staan veiligheid, gezondheid en economische omstandigheden van werknemers op het spel. In het licht van de COVID 19-crisis wordt dit nog meer zichtbaar. Meer dan ooit moeten we de rechten van miljoenen werknemers veiligstellen. Mét de steun van verantwoordelijke regeringen en een verantwoordelijke particuliere sector. Als we er in slagen de ongelijkheid te verminderen en goed bestuur op het gebied van werkgelegenheid, inkomen en economische ontwikkeling te vergroten, dan komen we tot een eerlijker verdeling van inkomen en welvaart voor iedereen.

De krimpende ruimte voor maatschappelijke organisaties heeft een enorme invloed op de rechten en veiligheid van werknemers. De druk op de partnervakbonden neemt toe. Ook in 2020 blijven we ons daarom met onze vakbondspartners inspannen voor een eerlijke en rechtvaardige wereld. Onze Theory of Change toont de impact die we willen bereiken en hoe we te werk gaan.

Het werk van CNV Internationaal blijft onverminderd nodig om werknemers en vakbonden te versterken in de landen waar sociale dialoog geen gemeengoed is en waar bonden worden gemuilkorfd.

Want iedereen heeft recht op goed werk. Wij danken u hartelijk voor uw interesse en steun.

Marit Maij
Managing Director CNV Internationaal

Managementsamenvatting

Internationaal

CNV Internationaal werkte in 2019 op verschillende fronten actief aan haar missie: het bestrijden van armoede en bijdragen aan goed werk in ontwikkelingslanden door de positie van werknemers in de (in)formele economie te versterken. Het was echter ook een jaar waarin de publieke ruimte in veel landen verder beknot werd en het werk voor onze partnerbonden steeds moeilijker en uitdagender werd.

Het ondersteunen van internationale partnervakbonden gericht op strategische beleidsbeïnvloeding en sociale dialoogactiviteiten bleef ook in 2019 de kern van ons werk. Het werk richtte zich op drie langetermijnresultaten:

- (1) het versterken van de sociale dialoog
- (2) het verbeteren van arbeidsrechten in wereldwijde toeleveringsketens en
- (3) het verhogen van de inzetbaarheid van jongeren.

CNV Internationaal versterkte de capaciteit van vakbondspartners, zodat zij zich beter kunnen inzetten voor de beoogde resultaten. Bij het versterken van deze capaciteit door trainingen in sociale dialoog en lobby, werd ook samenwerking en het onderling uitwisselen van ervaringen gestimuleerd. Regelmatig is daarbij een beroep gedaan op de kennis en ervaring van bestuurders en trainers van CNV Vakmensen, CNV Connectief en CNV Jongeren. De nationale en regionale coördinatoren in de landen ondersteunen en monitoren de uitvoering van dit werk. Zij rapporteren over de vooruitgang van onze vakbondspartners in 13 landen op drie continenten: Benin, Guinea, Mali, Niger, Senegal, Tunesië, Cambodja, Indonesië, Bolivia, Colombia, Guatemala, Nicaragua en Peru.

In het derde jaar van het vakbondsmedefinancieringsprogramma (VMP) Panta Rhei - Vakbonden voor sociale dialoog, boekten wij op de beoogde drie resultaatgebieden verschillende successen. Werk vanuit het VMP werd gekoppeld aan het werk

in de IMVO convenanten, waarin wij als expert namens het CNV participeren ter bevordering van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in toeleveringsketens, in diverse sectoren van het Nederlandse bedrijfsleven.¹

In samenwerking met onze vele (inter)nationale partners is invloed uitgeoefend op belangrijke onderwerpen, zoals:

- Door de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) werd de conventie ILO 190 aangenomen, tegen gender-gerelateerd geweld en intimidatie op het werk;
- Gezamenlijk protest tegen de nijpende omstandigheden voor vakbondsmensen in Colombia;
- De aanscherping van arbeidsnormen binnen de Bonsucro Production Standard voor verduurzaming van de suikerindustrie;
- Het Bankenconvenant initieerde een nieuw project, gericht op de verbetering van arbeidsrechten in de palmolie-sector (gefinancierd door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en uitgevoerd i.s.m. Rabobank, de Nederlandse Vereniging van Banken en FNV);
- Het Pensioenconvenant besteedde aandacht aan de schendingen van arbeidsrechten in de mijnbouw en hoe hier mee om te gaan.

---

¹ CNV Internationaal is tevens actief in het strategisch partnerschap voor transformatie van de kledingketen samen met Fair Wear Foundation en Mondiaal FNV en in het strategisch partnerschap Civic Engagement Alliance (CEA) met ICCO, Woord en Daad, Prisma, Edukans, Kerk in Actie en Wilde Ganzen. Ook in deze partnerschappen zet CNV Internationaal zich in voor fatsoenlijk werk en de rechten van werknemers.

14 januari - Colombia

Moord op Wilton Orrego Leon

Vakbondsleider Milton Orrego Leon werkte als natuur- beschermer in de Sierra in het noorden van Colombia. Hij en zijn team waren eerder bedreigd. De afgelopen jaren zijn verschillende leden van Sintrambiente, de vakbond voor de arbeiders van de Nationale Parken vermoord.

8 maart

Vakbonden vieren wereldwijd Internationale Vrouwendag

Onze Cambodjaanse partner biedt verzoekschriften aan bij het Ministerie van Arbeid om te pleiten voor het nieuwe ILO-verdrag over geweld op de werkplek en ratificatie van de ILO-verdragen 183 (bescherming vanwege moederschap) en 189 (huishoudelijk personeel).

23 mei

Ondertekening IMVO convenant 'Samen naar verantwoorde metaalketens'

Het CNV tekent samen met Nederlandse bedrijven, branche- verenigingen, overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties een convenant om de risico's voor mens en milieu in de toeleveringsketen van de metaalsector tegen te gaan.

Video

Mei - Benin

Betere samenwerking tussen vakbonden heeft effect

Afnemende ruimte voor het maatschappelijk middenveld dwingt vakbonden meer samen te werken. Samen dienen zij een klacht in over het gebrek aan sociale dialoog bij de Internationale Arbeidsorganisatie ILO.

21 juni

Een nieuwe wereldwijde standaard ter bestrijding van geweld en seksuele intimidatie op het werk

Onze jarenlange gezamenlijke lobby heeft succes. De Internationale Arbeidsconferentie neemt ILO- verdrag 190 aan. Dit lost een gat op in internationale wetgeving, naast bestaande conventies over vrouwen, moederschap huishoudelijk werk en de non-discriminatie conventies. Maar we zijn er nog niet. De lobby gaat door richting alle landen om deze conventie te ratificeren.

26 juli Benin/Nederland

Presentatie cashew business case

Betere arbeidsvoorwaarden in cashewbedrijf Fludor leiden tot betere bedrijfsresultaten. Dat laten we zien aan Nederlandse cashewbedrijven die lid zijn van het IMVO-convenant voor de voedingssector.

Video

26-28 augustus - Niger

CNV-ervaring en kennis delen

Een ervaren Nederlandse trainer van CNV Connectief geeft lobby- en onderhande- lingstraining aan onderwijs- vakbonden. Ze weten daarna de minister te overtuigen de onderhandelingen na lange tijd te heropenen.

Blog

28 augustus Colombia/Venezuela

Start nieuwe vakbond voor migranten uit Venezuela

Op onze openings- conferentie overleggen betrokken partijen over het voorkomen van uitbuiting, dwangarbeid en prostitutie en het overbruggen van de kloof naar formele banen.

Nieuws

September - Nicaragua

Verbetering van de gezondheid en veiligheid op het werk van werk- nemers in suikerriet

Voor de 'Comites Mixtas', die de gezondheid en veiligheid in de fabrieken en plantages bewaken, organiseren we een training door experts op het gebied van veiligheid, gezond- heid en sociale zekerheid.

2 oktober - Colombia

Bijeenkomst rechtvaardige energietransitie

We organiseren samen met onze partnervakbond een bijeenkomst met het oog op de toekomst van de arbeiders in de kolenmijnen.

20-21 november - Afrika

De groeiende rol van jongeren binnen ITUC

Een vrijwilliger van CNV Jongeren ondersteunt de lobby van jonge Afrikaanse vakbondsleiders voor inzet- baarheid van jongeren in het nieuwe vierjarenplan van ITUC Africa. 30% jongeren op leidinggevende posities, dat is de resolutie die wordt aangenomen.

Blog

21 november - Colombia

Vakbeweging leidt nationaal protest

De uitvoering van het in 2016 ondertekende vredes- akkoord hapert. De vakbond wil dat afspraken over arbeidshervormingen; sociale dialoog en arbeids- rechten nageleefd worden.

Nieuws

20 december

Bankwezen steunt palmolieproject

CNV Internationaal ontvangt financiering van het Nederlandse bankwezen voor een arbeids- rechtenproject in de palmolie- industrie in Indonesië.

December - Cambodja

Verbetering van de vakbondswet

Onze analyse helpt partner- vakbond CLC om duidelijk aan te geven welke aspecten niet voldoen aan de fundamentele arbeidsnormen van de ILO. De wet wordt verbeterd maar er blijven ernstige beperkingen voor vakbonden.

Nieuws

JANUARI

2019

2019

DECEMBER

6-22 maart

VN-Commissie over de status van vrouwen CSW 63

CNV Internationaal vertegenwoordigt het maatschappelijk middenveld in het onder- handelingsteam van de Nederlandse regering.

28 januari - Colombia

Moord Ricardo León Muñoz

De voorzitter van de vak- bond voor werknemers van de stad Cali wordt voor zijn huis neergeschoten.

13 mei

IMVO convenant Natuursteen

Nederland en Vlaanderen slaan de handen ineen in de natuursteensector voor meer verantwoorde productie en inkoop om problemen zoals kinderarbeid, gedwongen arbeid, gebrek aan vakbondsvrijheid en veiligheid en gezondheid in de keten aan te pakken.

Factsheet

8 mei - Colombia

Nederlandse kamerleden luisteren naar slachtoffers en vakbondsmensen

We brengen hen in contact met Colombiaanse vakbondsleiders die ook de noodzaak van een rechtvaardige energietransitie toelichten.

Video

2-7 juni Guatemala/Benin

Succesvolle pilots LEGRO-leden- registratie systeem

Bijna alle belangrijke leden van onze partnervakbond in Guatemala zijn geregistreerd in ons nieuwe binnen het CNV zelf ontwikkelde robuuste maatwerkprogramma. Ook in Benin is LEGRO getest.

29 mei - Nederland

Manifest Stop Geweld op de werk- vloer wereldwijd

Aan leden van de Tweede Kamer overhandigen we een manifest over de noodzaak van Nederlandse inzet voor een wereldwijd ILO-verdrag tegen geweld en seksuele intimidatie.

10 augustus - Senegal

CNV Jongeren wisselt ervaringen uit

CNV Jongeren voert goede discussies over het vergroten van de inzetbaarheid van jongeren op de arbeidsmarkt met vakbondsjongeren uit Senegal, Benin, Mali, Guinee, Niger, Togo, Tunesië.

Blog

31 juli - Niger

Werknemers waarderen vakbond CNT

Vakbondspartner CNT komt als op één na sterkste vakbond uit de sociale verkiezingen. Een goede basis om de positie van werkenden in Niger te versterken.

23-25 september

Verbetering van de arbeidsomstandigheden in de suikerrietsector

We organiseren in Nicaragua een expertmeeting om met bedrijven en producenten, vakbonden, experts en leden van de Bonsucro-werkgroep uit 10 landen te overleggen over versterking van de Bonsucro standaard op het gebied van arbeidsrechten.

Video

September - Guatemala

Staat van beleg

De staat van beleg wordt afgekondigd in delen van Guatemala. De rechtsstaat staat onder druk door wetteloosheid en corruptie. Vakbonden zien zich genooddaakt het werk neer te leggen. Dit raakt ook Nederlandse bedrijven.

Nieuws

6 november - Venezuela

ILO onderzoekt vervolging vakbonden

Onze Venezolaanse vak- bondspartner ASI overtuigt de onderzoekscommissie van de ILO om de vervolging van vakbonden in Venezuela te onderzoeken. In 100 jaar is dit slechts 13 keer gebeurd.

Nieuws

14 oktober Latijns-Amerika

Debat 'Het Koninkrijk en zijn bureu'

We nemen het initiatief om samen Latijns-Amerika weer op de kaart te zetten in Nederland.

December - Cambodja

Strafzaken tegen vakbondsleiders

Verschillende strafzaken worden ingetrokken. Andere worden opgeschort waardoor vakbondsleiders zich nog steeds niet vrij kunnen uitspreken.

21 november

IMVO textielconvenant Het belang van vakbondsvrijheid

Tijdens de ledendag van het IMVO convenant Duurzame Kleding en Textiel spreekt onze Cambodjaanse partner met kledingmerken over vakbondsvrijheid.

Video

December

Vakbond Nicaragua groeit met 10%

Steeds meer suiker- fabrikanten geven vakbonden de ruimte. We leren vakbond CONFETRAYD om gebruik te maken van BONSUCRO-certificering bij hun werk.

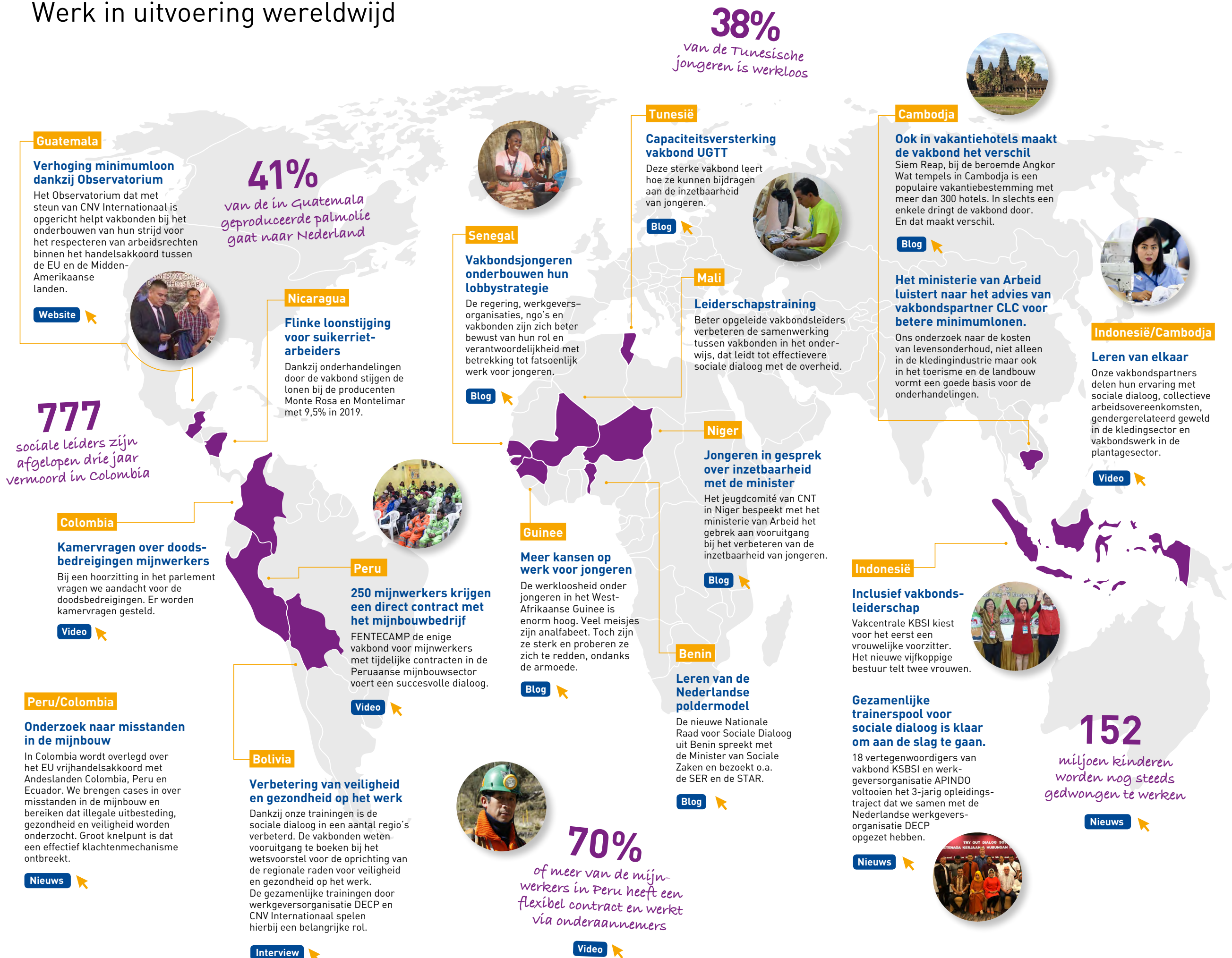
December - Bolivia

Voortzetting van de sociale dialoog tijdens een turbulent jaar

Ondersteund door onze effectieve communicatie- strategie blijven verschillende regionale vakbonden politiek onafhankelijk.

Interview

Werk in uitvoering wereldwijd

Lobby en leiderschap

SER advies

“Kansen pakken en risico's beheersen, over de samenhang tussen IMVO en SDG's”

We waren betrokken bij de totstandkoming van dit advies dat ook laat zien hoe bedrijven door het bevorderen van sociale dialoog risico's in de keten kunnen aanpakken én bijdragen aan verschillende Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).

[Lees](#)

Afrika

Youth Employability onderzoek

Dit onderzoek inclusief business case laat zien hoe verbetering van inzetbaarheid van jongeren bijdraagt aan een beter bedrijfsresultaat. Het is de basis voor ons lobbywerk voor Nederlands en internationaal beleid.

CNV Internationaal

Transformationeel Leiderschapsprogramma

Het Leiderschapsprogramma wordt in 2019 voortgezet met Transformational Leadership Weeks in Peru, Indonesië en Cambodja. Vakbondsleiders ontvangen coaching in Senegal en Guatemala. Jongeren wisselen ervaringen uit en worden begeleid via WhatsApp-netwerken.

IMVO

Werken aan praktische tools voor verantwoord beleggen

Samen met de deelnemers aan het Convenant voor de Pensioenfondsen hebben we het Instrumentarium Maatschappelijk Verantwoord Beleggen ontwikkeld. In 2020 gaan ruim 80 fondsen hiermee hun beleid verbeteren.

[Lees](#)

1. Geleerde lessen

Internationaal

CNV Internationaal analyseert en leert voortdurend vanuit onze Theory of Change. De volgende leerpunten zullen dan ook terugkomen in onze strategie de komende periode.

Het inhuren van high-level experts op arbeidskwesties loont

In Nicaragua hebben hierdoor zowel vakbonden als de particuliere sector hun kennisniveau verhoogd en hun instrumenten verbeterd: verbetering van handleidingen, verhoging van de kwaliteit van gemengde commissies, die de veiligheid en gezondheid op het werk van de suikerrietbedrijven bewaken.

De timing en locatie van een openbaar evenement zijn cruciaal

Met de juiste timing hebben lobby en zichtbaarheid meer impact. Zo heeft de lancering van het observatorium voor arbeidsrechten in Guatemala ertoe bijgedragen dat arbeidskwesties op de nationale agenda zijn komen te staan, wat heeft geleid tot een verhoging van het minimumloon.

Rekening houden met terugkerende geplande evenementen voorkomt vertraging

In 2019 hebben verschillende vakbondspartners nieuwe verkiezingen gehouden, waarbij bestuursleden werden gewisseld. Dit is een normale en goede ontwikkeling, maar vraagt veel tijd van partners. Soms duurt het maanden voordat nieuwe bestuursleden zijn ingewerkt. Deze overgangperiode - voordat ze in staat zijn volledig te functioneren - zorgt voor vertraging van de geplande activiteiten. Het is belangrijk om in de programmaplanning beter rekening te houden met deze terugkerende geplande evenementen.

Communicatie en samenwerking met mede-standers is cruciaal

Vakbonden nemen een unieke positie in en spelen een belangrijke rol bij het verbeteren van de kwaliteit en reikwijdte van bijvoorbeeld certificeringsmechanismen zoals de Bonsucro Production Standard.

Een voorbeeld van effectieve gezamenlijke inzet is het multi-stakeholder evenement in Nicaragua met meerdere vakbonden en de gezamenlijke input van vakbonden via CNV Internationaal naar Bonsucro.

De samenwerking tussen (vakbonds)organisaties op verschillende niveaus en in verschillende landen, verbindt nationale en internationale lobbybewegingen en versterkt de effectiviteit daarvan. Zo is het gebrek aan aandacht voor de Latijns-Amerikaanse situatie in het politieke debat van Nederland adequaat aangepakt, via lobby van onder meer CNV Internationaal en lokale vakbonden.

Het belang van onderlinge samenwerking blijkt ook uit de IMVO-convenanten. Het bij elkaar brengen van partijen en het overbruggen van hun aanvankelijk uiteenlopende belangen heeft tot goede resultaten geleid. In het kader van het Metaalconvenant werden op het OESO-forum voor verantwoord metaal en mineralen IMVO-overeenkomsten gesloten met een Amerikaans moederbedrijf.

Geef aandacht aan mentale en immateriële steun

Onze partners hebben hun kennis en kunde om op verschillende manieren te lobbyen en te pleiten versterkt. Zij boekten successen voor de rechten van werknemers, ook al is dit een moeizame strijd. In 2019 was misschien zelfs meer dan voorheen de mentale en immateriële steun waardevol. Lobby, advocacy en beleidsbeïnvloeding zijn tijdrovend. Resultaten zijn niet direct zichtbaar. In de context van de partners van CNV Internationaal is het bereiken van betere sociale of economische resultaten voor werknemers een lang proces en het werk van partners speelt zich voornamelijk af in de invloedssfeer.

Goede voorbeelden delen werkt

De strategie om goede voorbeelden beter te gebruiken en te delen, verschillende communicatiemethodes toe te passen om het negatieve imago van vakbonden om te buigen en om de samenwerking tussen vakbonden te bevorderen, bleek effectief. Het hielp de effecten van politieke spanningen binnen confederaties, die de publieke opinie enorm beïnvloedden en de politieke polarisatie aanwakkerden, te verzachten.

Hoewel financieel beheer en ledenadministratie in de meeste landen een uitdaging blijven, zijn goede voorbeelden uit Latijns-Amerika gebruikt om de pilot financieel beheer binnen vakbonden in Afrika te starten. De lessen van de LEGRO-pilot in Benin, om de lidmaatschapsregistratie te verbeteren, zijn de voedingsbodem geweest voor de start van de LEGRO-pilot in Guatemala.

Onderzoek en businesscases ondersteunen argumentatie

CNV Internationaal helpt met onderzoek en businesscases, om te onderbouwen dat partners serieus genomen moeten worden en betrokken moeten worden bij discussies.

Beperkende factor:

regels en normen van CNV Internationaal

De regels en normen van CNV Internationaal kunnen ook een belemmerende factor zijn in de samenwerking met lokale organisaties. Na meerdere pogingen om de administratieve capaciteit van CNTG te vergroten, is besloten de samenwerking in Guinee tot nader order op te schorten. Ondersteuning en solidariteit van partners zijn cruciaal, maar CNV Internationaal is ook van mening dat meer tastbare support bij opleiding en versterking van systemen om het financieel beheer en de ledenadministratie te verbeteren essentieel blijft.

Beperkende factor:

succesvol lobbyen wordt steeds moeilijker

Wereldwijd zijn er in 2019 veel pogingen geweest om vakbonden verder te muilkorven. Succesvol lobbyen is essentieel, maar wordt steeds moeilijker. Intersyndicale samenwerking en samenwerking op specifieke onderwerpen bieden soms meer mogelijkheden.

De noodzaak voor versterken, onderhandelen en (internationaal) samenwerken voor verbetering van arbeidsrechten en fatsoenlijk werk is voor iedereen glashelder. Dit is de niche waarin CNV Internationaal actief is.

2. Context Programma Panta Rhei Vakbonden voor sociale dialoog

---

Internationaal

CNV Internationaal zette het vakbondsmedefinancieringsprogramma (VMP) *Panta Rhei - vakbonden voor sociale dialoog* voort in 13 lage- en middeninkomenslanden. De context waarin CNV Internationaal en de partners werken, is uitdagend. Er is een toenemende druk op vakbonden en de [ITUC Global Rights Index 2019](#) laat zien dat het stakingsrecht ernstig wordt beperkt of zelfs afgeschaft. Het recht op vrijheid van organisatie en collectieve onderhandelingen wordt in veel landen geschonden. In meerdere landen waar CNV Internationaal actief is worden vakbondsleiders bedreigd en gevangengezet. Ze zijn zelfs hun leven niet zeker.

Het VMP ondersteunde 3.400.000 werknemers om hun arbeidsrechten veilig te stellen in een wereld waarin arbeidsrechten en ruimte voor maatschappelijke organisaties steeds meer onder druk komen te staan. In totaal hebben 14 vakbonden met steun van CNV Internationaal hun capaciteit kunnen versterken.

Het programma richtte zich in Zuidoost-Azië en Latijns-Amerika op sociale dialoog en arbeidsrechten in toeleveringsketens en in Afrika op sociale dialoog en inzetbaarheid van jongeren. Onder het VMP is bijgedragen aan vier Sustainable Development Goals (SDG's): SDG 1 geen armoede, SDG 5 gendergelijkheid, SDG 8 waardig werk en economische groei en SDG 10 verminderde ongelijkheid.

In de meeste landen ondervinden de vakbondspartners van CNV Internationaal aanzienlijke belemmeringen in hun werk. De persoonlijke veiligheid van de vakbondsvertegenwoordigers loopt vaak een groot risico. Ondanks deze obstakels zijn veel van de partnervakbonden ook succesvol geweest.

Vakbonden in Latijns-Amerika

2019 was een jaar vol uitdagingen voor onze vakbondspartners in Latijns-Amerika. In **Colombia** werd een alarmerend aantal vakbondsactivisten en mensenrechtenverdedigers bedreigd of vermoord door gewapende groepen. Het vredesakkoord van 2016 tussen de FARC en de regering stond onder zware druk.

In **Venezuela** werden vakbonden en werkgevers vervolgd en lastiggevallen bij hun werkzaamheden. De situatie is zo ernstig dat de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) besloot tot een onderzoekscommissie, iets wat zij zeer zelden doet. De politieke situatie en de economische en sociale gevolgen daarvan hebben tot massale migratie geleid. Meer dan vier miljoen mensen vertrokken naar omliggende landen zoals Colombia, Peru en Brazilië. Hierdoor ontstond sociale spanning en de toch al schaarse middelen in deze landen kwamen verder onder druk te staan.

In **Guatemala** staat de rechtsstaat onder druk. De ruimte voor het maatschappelijk middenveld wordt kleiner en de nieuw verkozen president legt nog meer beperkingen op aan maatschappelijke organisaties. Zo ontmantelde deze president de door de Verenigde Naties gesteunde Internationale Commissie tegen straffeloosheid in Guatemala (CICIG), de belangrijkste organisatie in de strijd tegen corruptie.

Ook voor **Bolivia** was het een turbulent jaar. De vermoedelijk frauduleus verlopen presidentsverkiezingen, het daaropvolgende ballingschap van de president, de agressie en polarisatie tussen verschillende groepen in de samenleving en de tijdelijke verandering van het regime, hebben de politieke spanning en onzekerheid vergroot. Hoewel sociale dialoog meer dan ooit nodig is, werd het nog moeilijker om partijen bij elkaar te krijgen en gezamenlijke plannen voor de toekomst te ontwikkelen.

Vakbonden in Zuidoost-Azië

Voor **Cambodjaanse** vakbonden bleven er in 2019 uitdagingen, maar er was ook goed nieuws. Verschillende strafzaken tegen vakbondsleiders werden ingetrokken onder druk van de Europese review van de *Everything but Arms*-handelsovereenkomst, naar aanleiding van de verslechterende mensenrechtensituatie. Daarnaast werd in december de zwaar bekritiseerde vakbondswet aangepast.

Toch zijn dit slechts kleine stapjes vooruit in een context die zeer repressief blijft voor vakbonden. De wijzigingen van de vakbondswet betreffen niet alle artikelen die in strijd te zijn met de ILO-verdragen over vrijheid van vereniging en het recht om collectief te onderhandelen. Sommige strafzaken tegen vakbondsleiders worden steeds opgeschort, als een aanhoudende dreiging om zich uit te spreken. En ondertussen winnen 'gele' vakbonden terrein: vakbonden die door werkgevers of de regering zijn opgericht om de macht van onafhankelijke vakbonden te ondermijnen. Kortom, conflicten tussen vakbondsleden, aangewakkerd door werkgevers en autoriteiten, nemen toe. Het maakt het werk van onafhankelijke vakbonden en hun leden buitengewoon tijdrovend, ingewikkeld en onveilig.

In **Indonesië** introduceerde de regering het idee om een Omnibus-wet te ontwikkelen, inzake het scheppen van banen. Deze nieuwe wet zal 74 bestaande wetten wijzigen of vervangen. Er wordt verwacht dat dit investeringen en handel zal stimuleren. Helaas zijn vakbonden niet betrokken bij de besprekingen rondom deze wet. De bezorgdheid groeit dat de nieuwe wet een verslechtering zal betekenen van arbeidsrechten, beloning en baanzekerheid. Ook vonden in april presidentsverkiezingen plaats en de verschuivingen op sleutelposities hadden gevolgen voor vakbondsactiviteiten (met name lobby).

Vakbonden in Afrika

De algemene veiligheidssituatie in Afrika en de Sahel-regio verslechterde in 2019. Nationale budgetten voor veiligheid gaan ten koste van de budgetten voor onderwijs, werkgelegenheid en gezondheid. Dit vermindert het vertrouwen van burgers in hun regering. De toegang tot projectgebieden voor zowel nationale vakbonden als CNV Internationaal wordt steeds riskanter en beperkter.

De algemene verkiezingen in **Benin** veroorzaakten sociale onrust en gewelddadige rellen. De nieuwe kieswet beperkt de stem van oppositiepartijen ernstig. Vooral de ruimte voor het maatschappelijk middenveld en vakbondswerk neemt snel af. De arbeidswet van 2017 beperkt de rechten van werknemers op fatsoenlijk werk en vaste banen en de mate van vakbondsvrijheid. Dit belemmert de sociale dialoog op nationaal niveau.

Tunesië koos een nieuwe president. De politieke prioriteiten voor zowel sociale dialoog als de inzetbaarheid van jongeren (een belangrijk thema sinds het begin van de Arabische Lente) zijn nog niet bekendgemaakt.

Ook in **Senegal** vonden verkiezingen plaats, waarbij de termijn van de huidige president is verlengd. Werkgelegenheid voor jongeren en sociale dialoog staan hoog op de agenda van de regering.

Mali bleef geplaagd door radicale terroristische aanslagen en bendes die zich bezighouden met mensenhandel. De jeugdwerkloosheid stijgt en migratie en droogte zijn factoren die grote sociaaleconomische problemen veroorzaken. De regering heeft niet langer de controle over grote delen van het grondgebied.

3. Resultaten

3.1 Versterkte sociale dialoog

Internationaal

Een succesvol jaar in vele opzichten: CNV Internationaal heeft het werk met de vakbonden op nationaal, regionaal en bedrijfsniveau voortgezet om sociale dialoog te versterken. Platforms voor sociale dialoog zoals bipartiete en tripartiete commissies en de arbeidsinspectie werden ondersteund. Via de programma's ter verbetering van leiderschap, onderhandeling en belangenbehartiging is bijgedragen aan sociale dialoog en het wederzijds vertrouwen tussen sociale partners.

Ondanks verslechterende omstandigheden en de vaak negatieve perceptie op vakbonden, heeft het programma tot veelbelovende resultaten geleid. Er was een verbeterde samen-

werking binnen de (tripartiete) commissies en diverse wetten werden gewijzigd en aangenomen. In landen waar de structuren voor sociale dialoog nog niet zijn ingebed, werden vakbonden versterkt met trainingen en studiebezoeken en sommige regeringen werden overtuigd om structuren voor sociale dialoog op te zetten.

Belangrijkste resultaten

In **Guatemala** lanceerde CNV Internationaal het *Observatorium voor arbeidsrechten*, tijdens een internationale bijeenkomst over het handelsakkoord tussen de EU en Centraal-Amerikaanse landen; een initiatief van de Guatemalteekse vakbond-overkoepelende organisatie MSyPAG en CNV Internationaal. Het observatorium helpt arbeidskwesties op de nationale agenda te zetten en dit resulteerde al in een belangrijk succes: de verhoging van het minimumloon. MSyPAG slaagde er ook in om de goedkeuring door de regering van een wet, die de fundamentele arbeidsrechten verder zou ondermijnen op met name het gebied van flexibilisering van arbeid, stop te zetten. Via het observatorium ondersteunde CNV Internationaal ook de analyse van verschillende ILO-verdragen: ILO 190 over geweld en intimidatie op het werk, ILO 175 over deeltijdwerk, ILO 87 over vrijheid

van vereniging en ILO 98 over collectieve onderhandelingen. De belangenbehartiging was vruchtbaar en kreeg veel positieve media-aandacht, zowel in Guatemala als internationaal.

Onder druk van de ILO, de Cambodian Labour Confederation (CLC), andere vakbonden in **Cambodja** en de internationale vakbondsorganisaties ITUC en IndustriALL heeft de regering haar vakbondswet uit 2016 gewijzigd. Deze wet was in strijd met de ILO-verdragen ILO 87 en ILO 98. CLC speelde een belangrijke rol bij de onderhandelingen en beïnvloedde ook de nieuw aangenomen wet inzake arbeidsrisico's. Deze wet zorgt ervoor dat werknemers in de lucht- en zeevaartsector en voor huishoudelijk personeel ouder dan 55 jaar recht hebben op een pensioen van het Nationale Fonds voor Sociale Zekerheid, waarin CLC de vakbondsvertegenwoordiger is.

CLC adviseerde tevens de National Wage Council (opgericht in 2019) over een minimumloon voor toerisme en de landbouwsector. Dankzij de lobby van CLC is er in deze raad nu

een meer gelijkmatige verdeling tussen vakbonden, werkgevers en regeringsvertegenwoordigers - in vergelijking met het voorgaande arbeidsadviescomité. Hoewel het minimumloon tot nu toe alleen is aangepast voor de kledingsector, zal de National Wage Council de onderhandelingen voor andere sectoren vanaf 2020 voortzetten.

In **Colombia** bereidde CNV Internationaal samen met de Nederlandse ambassade het bezoek voor van de Nederlandse parlamentscommissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in mei. Naar aanleiding van het alarmerende ITUC-rapport over de vervolging van Colombiaanse vakbondsleden stuurden CNV en FNV een brief aan de president waarin ze hun bezorgdheid uitten en aandrongen op meer bescherming van vakbondsactivisten. Vakbonden, maatschappelijke organisaties en inheemse groepen hebben in het hele land massaal geprotesteerd tegen arbeids-, pensioen- en belastinghervormingen en voor gratis onderwijs. Vakbondspartner CGT liep voorop in de onderhandelingen met de regering over deze onderwerpen.

Ondanks de onrust rondom de nationale verkiezingen in oktober hebben **Boliviaanse** vakbonden en werkgeversverenigingen in de focusregio's goede relaties behouden en onderhouden. Samen zetten ze hun regionale plannen voort.

In de regio Santa Cruz boekte de vakbond samen met de werkgeversorganisatie vooruitgang bij het wetsontwerp voor de oprichting van de Regionale Raad voor Gezondheid en Veiligheid op het Werk. Ondanks onzekerheid en politieke conflicten konden werkgevers en regionale vakbonden, met gezamenlijke steun van het Dutch Employers Cooperation Programme DECP en CNV Internationaal, het goedkeuringsproces van het wetsvoorstel versnellen. De lokale overheid committeerde zich hier ook aan. In Sucre ontwikkelde de vakbondsfederatie samen met de werkgeversorganisatie voorstellen voor regionale productiviteit. Ze lobbyden voor hun voorstellen bij overheid, gemeenten, universiteiten, het ministerie van Arbeid en maatschappelijke organisaties. De lobbywerkzaamheden zullen in 2020 worden voortgezet totdat de voorstellen omgezet worden in beleid. Ook in de regio Tarija is goede vooruitgang geboekt: vakbond en werkgeversorganisatie ondtekenden een overeenkomst om problemen in de productiesector gezamenlijk aan te pakken.

CNV Internationaal organiseerde een missie naar Europa voor de **Venezolaanse** vakbond ASI. Tijdens bezoeken aan Den Haag en Brussel presenteerde de missie het rapport van de onderzoekscommissie van de ILO aan Nederlandse parlementariërs en de regering. Het rapport geeft uitdrukking aan gezamenlijke klachten van werkgevers en werknemers over vervolging en gebrek aan vrijheid van vereniging in Venezuela. In Genève sprak ASI ook met succes met de ILO bestuursraad om aan te dringen op aanvaarding van de aanbevelingen uit het rapport.

Op verzoek van de Nationale Raad voor Sociale Dialoog (CNDS) in **Benin** heeft CNV Internationaal een studiebezoek georganiseerd voor een tripartiete delegatie naar Nederland. De leden van de CNDS leerden over de Nederlandse manier om sociale dialoog te organiseren en te onderhandelen over besluitvorming. De delegatie had ook een ontmoeting met de Sociaal-Economische Raad (SER), Stichting van de Arbeid, DECP, het Nederlandse parlement en de ministeries van Buitenlandse Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Als vervolg hierop zal CNDS in 2020 een nationale conferentie over sociale dialoog houden in eigen land. De Nederlandse ervaringen worden dan meegenomen.

In **Mali** werkten twee grote confederaties, UNTM en CSTM, samen aan een strategie om de regering te overtuigen een structuur voor sociale dialoog op te zetten. Het verkenningsproces is in 2017 gestart, met name door de federaties voor onderwijs van beide confederaties. CNV Internationaal begeleidde dit proces met een reeks leiderschapstrainingssessies. De leiders hebben hun lobby- en advocacy-technieken versterkt, wat naar verwachting zal leiden tot sterkere lobby en advocacy op nationaal niveau en voor de langere termijn.

De genderspecialist van CNV Internationaal draagt zorg voor gendergelijkheid binnen het onderwerp sociale dialoog. In 2019 zijn op dit onderwerp de volgende resultaten geboekt:

- Aanwezig als vertegenwoordiger van het Nederlandse maatschappelijk middenveld in het onderhandelings-team van de regering bij de Commission on the Status of Women (CSW 63) in New York. Het was een bijzonder moeilijke sessie die het oordeel van de secretaris-generaal van de VN bevestigde: de aantasting van de rechten van vrouwen is 'diep, alomtegenwoordig en meedogenloos'. Desalniettemin werd er winst geboekt op het gebied van geweld tegen vrouwen en sociale bescherming, terwijl de eenheid tijdens de sessie behouden bleef;
- De samenwerking tussen WO=MEN en de (internationale) vakbeweging is verder gestimuleerd;
- Aan leden van de Tweede Kamer is een manifest overhandigd om de Nederlandse regering te overtuigen de conventie over geweld en intimidatie op het werk (ILO 190) te onderschrijven;
- De ILO-conventie 190 werd in 2019 aangenomen en de deelname van CNV Internationaal aan de CSW63 leidde tot meer aandacht voor gendergelijkheid in het internationale vakbondswerk;
- De ministeries van Buitenlandse Zaken en OCW beoordeelden de aanwezigheid van een genderspecialist in de delegatie als 'zeer positief en constructief'. Voortaan zal een genderspecialist uit het maatschappelijk middenveld worden opgenomen in officiële delegaties wanneer specifieke expertise nodig is.

3. Resultaten

3.2 Verbeterde arbeidsrechten in wereldwijde toeleveringsketens

---

Internationaal

Bedrijven met wereldwijde toeleveringsketens halen hun winst vaak door inzet van grote aantallen arbeidskrachten bij (informele) toeleveranciers. Veel van deze arbeidskrachten werken onder slechte omstandigheden, met lage lonen waar niemand van kan rondkomen, in onveilige en onzekere omstandigheden. CNV Internationaal werkt - in landen die voor Nederlandse en Europese markten produceren - samen met lokale vakbonden om de arbeidsomstandigheden te verbeteren.

30

Voorstellen op de agenda of besproken door beleidsmakers

95

Lobby- en advocacy-acties

CNV Internationaal helpt vakbondspartners om sterker te worden, zich te organiseren en collectief te onderhandelen over fatsoenlijke lonen, om veilige en respectvolle arbeidsomstandigheden te creëren en (gender) gelijkheid en vrijheid van discriminatie te bevorderen. Partners leren sterkere onderhandelings technieken, proactief optreden en te zorgen voor meer eenheid tussen vakbonden. Een combinatie met business cases, op onderzoek gebaseerde advocacy-boodschappen en lobbyacties om werkgevers en overheid te overtuigen tot betere voorwaarden, maakt deel uit van de strategie. In

2019 werd onderhandeld over salarisverhogingen en directe contracten en werden lobbyacties voor vrijheid van vereniging en herziene wetgeving uitgevoerd. Vakbonden kunnen daardoor sterk en invloedrijk zijn aan de onderhandelingstafels; daar waar beslissingen worden genomen.

Er is dringend meer actie nodig om de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) in 2030 te bereiken. Bedrijven, overheden, burgers, jongeren, vakbonden en ngo's moeten samenwerken om duurzaam ondernemen en internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen te realiseren. In het SER-advies [*Kansen pakken en risico's beheersen*](#), over de samenhang tussen de SDG's en IMVO wordt het belang van arbeidsrechten in internationale toeleveringsketens benadrukt, met name de noodzaak voor vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen. Deze fundamentele arbeids-

rechten worden bereikt via een multi-stakeholder (sociale) dialoog. De Nederlandse regering werd aangespoord om het voortouw te nemen bij het investeren in IMVO en in een vroeg stadium vakbonden te betrekken bij wereldwijde toeleveringsketens.

Na een intensieve lobby samen met het Nederlandse MVO-platform is een motie in de Tweede Kamer aangenomen, die oproept tot herziening van het nationale actieplan bedrijfsleven en mensenrechten. Vanwege de aanneming van de motie heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken deze herziening ter hand genomen. Deze motie roept op enkele fundamentele stappen te nemen, zoals het uitvoeren van een basisonderzoek, het betrekken van belanghebbenden en het tot stand brengen van een interdepartementale verbintenis. Deze herziening van het actieplan is ook een van de instrumenten om te pleiten voor waardig werk en een betere uitvoering van arbeidsrechten.

275

Berichten over lobby en advocacy en onderzoeksresultaten gebruikt door beleidsmakers

5

Gevallen waar een beleidsmaker een verbetering heeft doorgevoerd

Belangrijkste resultaten

In **Peru** onderhandelde de vakbond FENTECAMP, die zich speciaal richt op uitzendkrachten in de mijnbouwsector, door middel van evidence-based lobby met succes directe contracten voor 250 mijnwerkers, ter vervanging van hun tijdelijke contracten via onderaannemers. Het leiderschap van FENTECAMP is aanzienlijk versterkt en de vakbond stelt zich proactiever op. De vakbond slaagt erin werknemers te organiseren die zijn ingehuurd via illegale onderaannemers. Misstanden worden onderzocht en voor de rechter

3

Nieuwe beleids-
of wetgevings-
processen die
rekening houden
met alle groepen
werkenden

2

Wetten
aangenomen,
verbeterd of
geblokkeerd

gebracht. Daarnaast nam na de nodige training ook de zichtbaarheid op social media toe.

Tijdens de handelsmissie in **Colombia** is het door CNV Internationaal in Indonesië en Vietnam ontwikkelde concept *Multi Company Collective Bargaining Agreements* (MC CBA) voorgesteld door CNV Internationaal en vakbond CGT. Dit voorstel kreeg de steun van zowel de Nederlandse als de Colombiaanse regering.

Bij de suikerrietproducenten Monte Rosa en Montelimar in **Nicaragua** leidden, op advies van door CNV Internationaal ingezette arbeidsdeskundigen, collectieve onderhandelingen

tot een loonsverhoging van 9,5%. Met de steun van deze experts werden ook betere collectieve arbeidsovereenkomsten gesloten bij het bedrijf CASUR.

In september organiseerden CNV Internationaal en vakbonden in Nicaragua een bijeenkomst voor de herziening van de Bonsucro Production Standard voor verduurzaming van de suikerproducten. Dit was de eerste expertmeeting over de herziening van de productienormen. Bedrijven en producenten uit de particuliere sector, vakbonden, experts uit tien landen en leden van de Bonsucro-werkgroep namen deel. Ter voorbereiding op deze bijeenkomst heeft CNV Internationaal regionale workshops gehouden met vakbonden uit de suikerrietsector in **Bolivia, Costa Rica, Nicaragua** en **Honduras** om waardevolle input te verzamelen. Daarnaast versterkte CNV Internationaal de lobby binnen Bonsucro en werd, als eerste vakbondsorganisatie, gekozen als lid in de technische adviesraad voor begeleiding van herziening van de productiestandaard.

3. Resultaten

3.3 Verhoogde inzetbaarheid van jongeren

Internationaal

Iedereen heeft recht op zinvol werk of inkomen, maar de realiteit laat zien dat jeugdwerkloosheid in veel landen een enorm obstakel vormt voor de sociale en economische ontwikkeling. De ILO schat in dat jongeren bijna drie keer vaker werkloos zijn dan volwassenen. Wereldwijd hebben meer dan 700 miljoen jongeren geen baan of opleiding en 90% van deze groep leeft in lage- en middeninkomenslanden. Terwijl sommige landen de werkgelegenheid voor jongeren duidelijk hoog op hun politieke en ontwikkelingsagenda hebben gezet, lopen andere landen achter of worstelen met een effectieve aanpak.

CNV Internationaal pleit voor effectief en innovatief beleid en maatregelen van de regering en werkgeversorganisaties om de inzetbaarheid van jongeren te vergroten. We ondersteunen voorstellen voor betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en lobbyen voor middelen om effectief beleid uit te voeren. Ook bevorderen we de betrokkenheid van jongeren en werkgevers bij het ontwerpen van professionele onderwijsprogramma's of kwaliteitsstages. Jongeren worden gemobiliseerd en krijgen met onze hulp een stem in de vakbondsbeweging, om zo een stem te hebben in hun eigen toekomst.

11

Voorstellen op de agenda of besproken door beleidsmakers

19

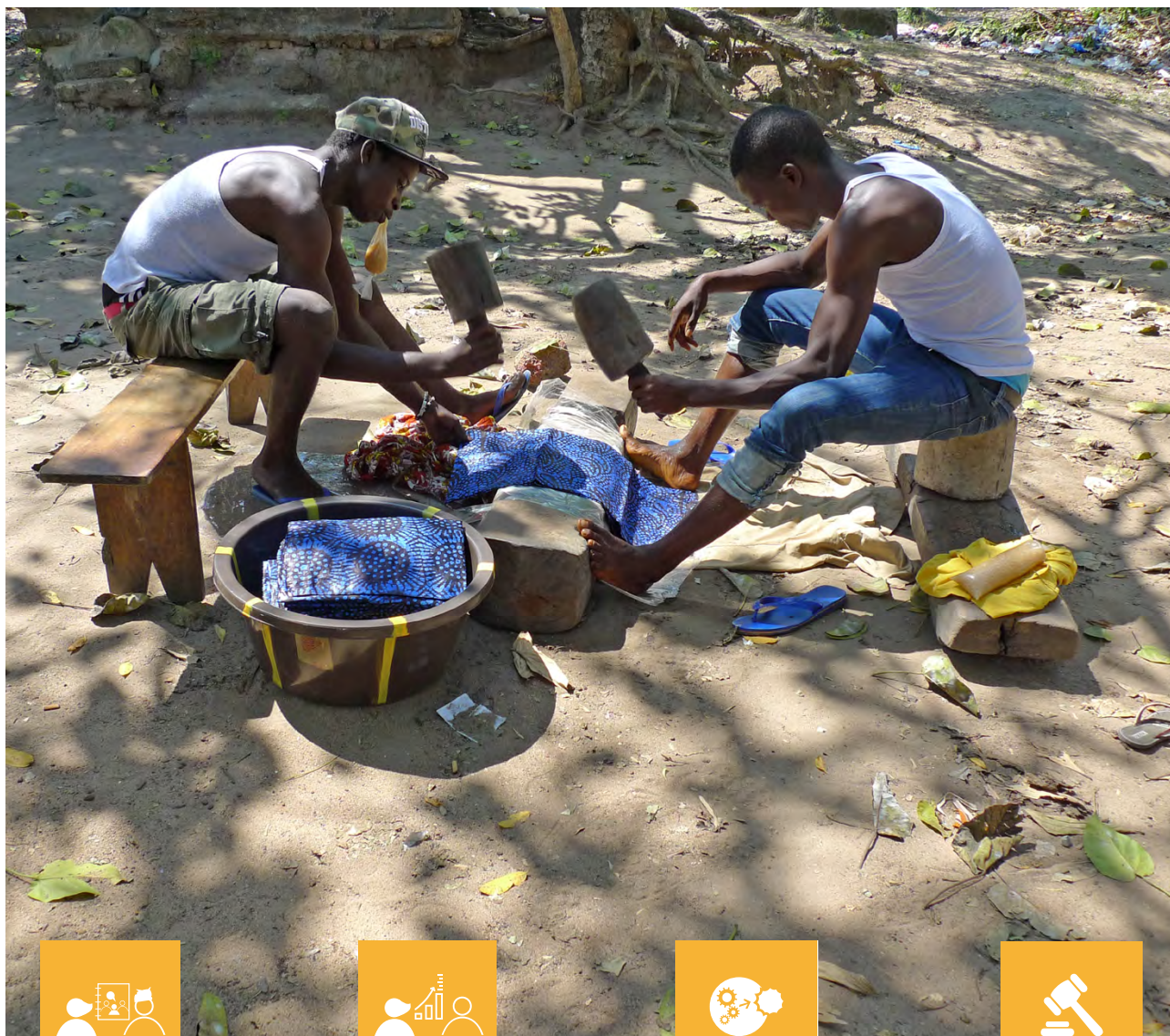
Lobby- en advocacy-acties

Belangrijkste resultaten

In **Senegal** is de inzetbaarheid van jongeren duidelijk een nationale prioriteit. Het jeugdcomité van de Senegalese vakbond ontwikkelde een evidence-based lobbystrategie. Door gezamenlijk optreden zijn regering, werkgeversorganisaties, ngo's en vakbonden zich nu beter bewust van hun rol bij het bevorderen van waardig werk voor jongeren².

Tijdens het vierde congres van de African International Trade Union Confederation in **Nigeria** presenteerde de voorzitter van het ITUC-AF Youth Committee resolutie nr. 5: deze resolutie roept Afrikaanse regeringen en werkgevers op om hun steun voor de inzetbaarheid van jongeren te vergroten en dringt er bij alle aangesloten vakbonden op aan om jongeren een stem te geven en daarvoor allianties aan te gaan met maatschappelijke organisaties. CNV Internationaal hielp bij het opstellen van de resolutie en de lobby hiervoor. Er werd een transversaal quorum op alle bestuurlijke niveaus binnen alle onderdelen van ITUC-Africa voor de vertegenwoordiging van jongeren van ten minste 30% overeengekomen. Bovendien verklaarden de deelnemers eensgezind dat de inzetbaarheid van jongeren een fundamenteel mensenrecht is én een waardevolle business case.

² Het Nederlandse ontwikkelingsmagazine *ViceVersa* publiceerde hierover het artikel '*In Senegal leer je al doende.*' (2019).

23

Berichten over lobby en advocacy en onderzoeksresultaten gebruikt door beleidsmakers

4

Gevallen waar een beleidsmaker een verbetering heeft doorgevoerd

7

Nieuwe beleids- of wetgevingsprocessen die rekening houden met alle groepen werkenden

1

Wetten aangenomen, verbeterd of geblokkeerd

Het jeugdcomité van CNT in **Niger** heeft een ontmoeting gehad met het ministerie van Arbeid. Ze bespraken het gebrek aan vooruitgang bij het verbeteren van de inzetbaarheid van jongeren. De toezeggingen van het ministerie zijn op video vastgelegd en door de jongerencommissie van CNT op social media gedeeld.

Het rapport *Enhancing opportunities for young people* van CNV Internationaal bespreekt employability als business case en maakt duidelijk wat de rol van vakbonden is als het gaat om de inzetbaarheid van jongeren. Samen met CNV Jongeren gebruikten wij dit rapport om het Nederlandse en internationale publieke debat te beïnvloeden. Strategieën voor inzetbaarheid van jongeren zijn onder meer besproken met DECP, het ministerie van Buitenlandse Zaken, RVO, Partos en tijdens de Afrikadag, het jaarlijkse evenement bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam.

3. Resultaten

3.4 Vooruitgang in versterken capaciteiten van vakbondspartners

---

Internationaal

De activiteiten van CNV Internationaal rondom capaciteitsversterking van vakbonden en maatschappelijke organisaties hebben resultaat gehad. In 2019 is verdere vooruitgang geboekt met het verbeteren van lobby- en advocacy-vaardigheden, organisatieversterking, leiderschapsontwikkeling en diversiteit en het verbeteren van het imago van vakbonden als betrouwbare en constructieve dialoogpartners.

Lobby en advocacy

In **Niger** hervatten de overheid en de vakbonden de onderhandelingen. Vertegenwoordigers van onderwijsvakbonden brachten na een reeks lobbytrainingen hun recent verworven kennis in de praktijk door hun casus aan de minister van Onderwijs te presenteren.

In **Tunesië** heeft CNV Internationaal de lokale autoriteiten, de werkgeversorganisatie en de maatschappelijke organisaties van drie hoofdregio's geholpen bij het opstellen van een gedetailleerd plan om de inzetbaarheid van jongeren te bevorderen. We organiseerden dit samen met de jeugdafdeling van de vakbond UGTT. Daarnaast bezochten CNV Internationaal en BCPA samen een internationaal bedrijf om de UGTT-activiteiten te bevorderen.

CNV Internationaal en DECP hebben in **Indonesië** een trainersprogramma afgerond om de condities voor sociale dialoog te verbeteren. Deelnemers waren leden van de werkgeversorganisatie (APINDO) en de vakbond KSBSI. Ook hield CNV Internationaal een internationale kennissessie samen met vertegenwoordigers van de Cambodjaanse partner CLC.

Partners in **Senegal, Mali, Niger, Bolivia, Guatemala** en **Nicaragua** werden getraind in thema's als onderhandelen, conflictoplossing, veiligheid en gezondheid op de werkvloer, sociale dialoog, inzetbaarheid van jongeren en arbeidsrechten. In totaal werden er 144 lokale en regionale leerbijeenkomsten georganiseerd.

Leiderschap en diversiteit

CNV Internationaal trainde partners om gendergerelateerd geweld te verminderen. Diversiteit werd bevorderd, zodat ondervertegenwoordigde groepen meer bij de besluitvorming worden betrokken. CNV Internationaal heeft het bewustzijn over het belang van diversiteit en inclusiviteit vergroot binnen de vakbeweging, op de werkvloer en bij vakbondsleden, werkgevers, overheid en andere stakeholders.

In **Indonesië** werd tijdens het KSBSI-congres voor het eerst een vrouwelijke voorzitter gekozen. Het bestuur bestaat nu uit vijf leden, onder wie twee vrouwen. In **Cambodja** zijn nu twee vrouwelijke en twee jonge leiders vertegenwoordigd in het CLC Executive Committee. Verschillende andere federaties hebben ook zowel vrouwelijke als jonge leiders gekozen voor leidinggevende posities.

Om leiders op het eerste niveau te begeleiden in hun leiderschapsrol, organiseerde CNV Internationaal transformationele leiderschapsweken in **Peru, Indonesië** en **Cambodja**. In **Senegal** en **Guatemala** werden vervolgt trainingen georganiseerd om het leider-

schap te versterken. In Peru zijn nu meer jongeren in het leiderschap gekozen en in Guatemala is het aantal vrouwelijke leiders binnen de vakbeweging toegenomen.

Versterking van de vakbeweging

CNV Internationaal benadrukt altijd de noodzaak van samenwerking tussen vakbonden en het belang om met één stem te spreken. De beperkte ruimte voor maatschappelijke organisaties in sommige landen leidde tot meer samenwerking tussen vakbonden.

In **Benin** heeft de samenwerking tussen vakbonden, onder leiding van onze belangrijkste vakbondspartner COSI, geleid tot een gezamenlijke ingediende klacht bij de *Commission on the Application of Standards of the ILO*.

In **Niger** kwam onze partner CNT naar voren als de op één na sterkste vakcentrale in de 'sociale verkiezingen'. Deze sociale verkiezingen zijn indicatief voor de steun van formele werknemers aan de vakcentrales, zoals gemeten door de regering. De nieuwe positie van CNT leidde tot een nieuw machtsevenwicht in de vakbondssamenwerking, maar ook tot meer repressie van de regering richting CNT.

In **Colombia** werd een specifieke vakbond opgericht voor Venezolaanse migranten, met als doel de kloof naar formele banen op de Colombiaanse arbeidsmarkt te dichten. Het begon met een door CNV Internationaal georganiseerde conferentie over het voorkomen van uitbuiting, dwangarbeid en prostitutie van Venezolanen in kwetsbare omstandigheden.

De **Nicaraguaanse** vakbond voor suikerriet heeft kennis opgedaan over de Bonsucro-certificering en hoe deze efficiëntie kan verbeteren. Ze kregen internationale en nationale zichtbaarheid door deel te nemen aan het overleg over de herziening van normen tijdens het door CNV Internationaal georganiseerde multi-stakeholderevenement *Exchange of sustainable labour practices in the sugarcane sector*.

Als gevolg hiervan groeide het lidmaatschap van de vakbond voor suikerriet met 10%.

CNV Internationaal ontwikkelde het LEGRO-programma om vakbonden te helpen bij het digitaliseren van de registratie van hun leden en managementinformatie. De eerste feedback van COSI in **Benin** is positief; het vergemakkelijkt het verzamelen van financiële bijdragen, maakt op maat gemaakte diensten aan leden mogelijk en vergroot de transparantie van het lidmaatschap met het oog op de 'sociale verkiezingen' in 2020. Een tweede LEGRO-pilot werd door CGTG gerealiseerd voor **Guatemala**.

Thematische studies

Naast landspecifieke initiatieven voor capaciteitsondersteuning heeft CNV Internationaal verschillende thematische studies voor evidence-based lobby en advocacy (laten) uitvoeren.

De studie naar de **effectiviteit van de arbeidsinspectie** in Indonesië (2018) is door KSBSI gebruikt om de aanbevelingen te bespreken met bijvoorbeeld het ministerie van Arbeid en de arbeidsinspectie in verschillende provincies. Het ministerie en de arbeidsinspectie van Noord-Jakarta kwamen overeen dat zij vaker met vakbonden zouden vergaderen om gevallen van schending van rechten van werknemers op te sporen.

Het in 2019 in Guatemala opgezette **observatorium voor arbeidsrechten** heeft geleid tot meer participatie door en belangstelling voor de vakbeweging. Als gevolg hiervan heeft de vakbeweging haar zichtbaarheid vergroot met positieve media-aandacht.

In Cambodja hebben vakbonden twee **verzoekschriften** ingediend bij het ministerie van Arbeid: één ter ondersteuning van de nieuwe ILO-conventie 190 over geweld op de werkplek en één ter bevordering van de ratificatie van ILO-conventie 183 ter bescherming van het moederschap en ILO-conventie 189 huishoudelijk personeel.

In Senegal stelden vakbondsfederaties een nieuw handvest op om **intersyndicale samenwerking** te bevorderen. UDTs speelde een cruciale rol bij het mobiliseren van relevante belanghebbenden, waaronder de Hoge Commissie voor Sociale Dialoog, het ministerie van Arbeid en de Nationale Commissie voor Vrouwen. CNV Internationaal heeft opdracht gegeven voor een onderzoek naar de **meerwaarde van een inclusieve sociale dialoog** op nationaal niveau waarbij ook kleinere, minder representatieve vakbonden zijn betrokken.

De ministeries van Arbeid van Colombia en Nederland hebben overeenstemming bereikt over het verkennen van een collectieve arbeidsovereenkomst voor meerdere bedrijven in de kolensector. CNV Internationaal presenteerde ook twee **business cases over arbeidsrechten** uit Peru en Colombia tijdens de *domestic advisory group* van de vrijhandelsovereenkomsten tussen Andes- en EU-landen. Daarin benadrukte CNV Internationaal de urgentie om een mechanisme te creëren om klachten over arbeidsrechten op te lossen.

Internationale en regionale lobby

Nederlandse parlementariërs hebben de doodsbereigingen van een vakbondsleider in Colombia, als vervolg op de missie naar Colombia, openlijk veroordeeld. Samen met FNV, Pax voor vrede, ICCO, PBI, Mensen met een Missie, Amnesty International, Both Ends, SOMO en Kerk in Actie heeft CNV Internationaal een brief naar de Colombiaanse regering gestuurd om deze onder druk te zetten hetzelfde te doen. In samenwerking met NIMD, het Colombia Platform en ViceVersa organiseerde CNV Internationaal in Den Haag een **debat met kamerleden** over Latijns-Amerika. Dit gaf de impuls aan een nieuwe en actieve Nederlandse inzet voor IMVO in Latijns-Amerika.

CNV Internationaal werkt samen met verschillende Nederlandse bedrijven in het kader van de zeven door CNV ondertekende **IMVO-convenanten**. Deze bedrijven, waaronder alle grote Nederlandse banken en pensioenfondsen, zijn nu meer bereid om op te treden tegen schendingen van arbeidsrechten in toeleveringsketens zoals palmolie, hout, metalen, kleding en cashew. Veelbelovende voorbeelden zijn:

- **IMVO-Convenant voedingsmiddelen** | Door schendingen van arbeidsrechten in de cashew-industrie in Benin aan de kaak te stellen, werden Nederlandse cashew-bedrijven aangespoord om met oplossingen te komen. Cashew-bedrijven erkenden het probleem van gebrek aan transparantie in hun keten; cashew wordt vaak verwerkt in Vietnam maar de oorsprong ervan - hoogstwaarschijnlijk Afrika - kan onduidelijk zijn. In 2020 blijft CNV Internationaal samenwerken en oplossingen bedenken.
- **IMVO-convenant bancaire sector** | Als resultaat van een gezamenlijke analyse van banken en vakbonden over mensenrechtenschendingen in de palmoliesector, zijn CNV Internationaal, (Mondiaal) FNV, Rabobank en de Nederlandse Vereniging van Banken een 2-jarig arbeidsrechtenproject gestart in de palmolie-industrie. Dit richt zich op meer transparantie en dataverzameling over collectieve arbeidsovereenkomsten en vakbonden op Indonesische palmolieplantages. Dit project wordt gefinancierd door RVO. Deelnemers zijn werkgeversorganisatie GAPKI, de Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) en zes grote palmoliebedrijven.
- **IMVO-convenant pensioenfondsen** | Pensioenfondsen zijn samen met CNV Internationaal, Oxfam en Amnesty International in 2019 begonnen met een proefproject in Peru, gericht op het bereiken van betere arbeidsomstandigheden voor Peruaanse mijnwerkers. Gesteund door informatie van CNV Internationaal en de ngo's zijn pensioenfondsen het gesprek aangegaan met een van de bedrijven waarin wordt geïnvesteerd, een invloedrijk mijnbouwbedrijf in Peru.

4. Reflectie op samenwerking en partnerschap

Internationaal

Wereldwijde partnerschappen vormen de ruggengraat van de strategie van CNV Internationaal. In 2019 gingen we verschillende nieuwe samenwerkingen aan en zijn uitdagingen in bestaande partnerschappen aangepakt. Ondanks de neerwaartse spiraal van burgerlijke vrijheden en de versnippering van het vakbondslandschap in sommige landen werden bemoedigende resultaten behaald.

De focus op **decentralisatie** heeft de dagelijkse coördinatie efficiënter gemaakt en CNV Internationaal in staat gesteld zich te concentreren op internationale lobby en advocacy. In Latijns-Amerika ondersteunde partner PLADES samen met nationale adviseurs de lokale vakbonden rechtstreeks, terwijl BCPA in Afrika deze coördinerende rol op zich nam. In Zuidoost-Azië werkte CNV Internationaal met lokale en regionale consultants om activiteiten te organiseren met lokale partners.

De actieve samenwerking tussen DECP en CNV Internationaal toont aan dat werkgevers en vakbonden kunnen samenwerken om tot gezamenlijke resultaten te komen. In **Benin**, **Indonesië** en **Bolivia** heeft het impact gehad op hun sociale dialoog. Dit blijkt uit feedback van vakbonden over hun ervaringen bij werkbezoeken aan Nederlandse werkgeversorganisatie en vakbonden. Partners stellen deze werkbezoeken zeer op prijs. Ze rapporteren hierover als eye-openers, het planten van zaadjes om te verschuiven naar meer dialoog. Tegelijkertijd leren Nederlandse vakbonden en werkgeversorganisaties van de ervaringen van partners en hoe zij omgaan met groeiende uitdagingen. Deze wijze van wederzijds leren zal in 2020 worden uitgebreid naar andere landen.

Ook de krimpende openbare ruimte bracht meer samenwerking tussen vakbonden en maatschappelijke organisaties. De vakbond in **Colombia** rea-

liseerde zich dat versnippering en verdeeldheid de collectieve belangen niet ten goede kwam en sloot zich aan bij het maatschappelijk middenveld en inheemse groepen. Samen protesteerden ze tegen arbeidshervormingen. In **Benin** werd de samenwerking tussen vakbonden sterker en in **Guatemala** werkten de vakbonden CGTG, UNSITRAGUA en MTC samen om het observatorium voor arbeidsrechten op te richten.

In **Nicaragua** verbeterden de vakbonden van CONFETRAYD de relaties met werkgeversorganisatie CNPA. Werknemers in personeelszaken, gezondheid en veiligheid op het werk en management van de suikerfabrieken werkten in harmonie met de vakbonden. Over het algemeen verbeterde de communicatie tussen de partners in Nicaragua.

In de regio **Afrika** versterkte CNV Internationaal de samenwerking met de tripartiete organisatie voor sociale dialoog IFDS. Dit wekte veel belangstelling voor het gezamenlijk leren en uitwisselen van ervaringen met sociale dialoog in Afrika.

In **Nederland** werd met ngo's, vakbonden en bedrijven in convenanten samengewerkt. Ook werkt CNV Internationaal in twee strategisch partnerschappen. Samen met FNV en Fair Wear Foundation werd een manifest ingediend om het ILO-verdrag over geweld en intimidatie op het werk te ondersteunen.

Begrippenlijst

Internationaal

Begrippenlijst

Arbeidsrechten - Wettelijke rechten betreffende arbeidsverhoudingen tussen werknemers en werkgevers, gewoonlijk verkregen onder arbeids- en werkgelegenheidsrecht.

Capaciteitsversterking - Het proces waarmee personen, organisaties en samenlevingen de capaciteiten verkrijgen, versterken en behouden om hun eigen ontwikkelingsdoelstellingen in de loop van de tijd vast te stellen en te bereiken. Capaciteitsontwikkeling gaat over het ondersteunen van groei - bij personen, groepen en tussen samenlevingen als geheel.

CSW63 - De drieënzestigste zitting van de *Commission on the Status of Women*, die plaats vond van 11 tot 22 maart 2019 op het hoofdkantoor van de Verenigde Naties in New York.

Fatsoenlijk werk - Dit is werk dat de fundamentele mensenrechten respecteert, evenals de rechten van werknemers in termen van arbeidsveiligheid en beloning. Het levert ook een inkomen op waardoor werknemers in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Deze grondrechten omvatten ook respect voor de fysieke en mentale integriteit van de werknemer bij de uitoefening van zijn of haar werk.

ILO-conventies C87, C98, C175, C183, C189, C190 - De belangrijkste rechten van werknemers zijn vastgelegd in internationale verdragen van ILO.

C87 betreft de vrijheid van vereniging en de bescherming van het recht zich te organiseren; C98 betreft het recht om zich te organiseren en collectief te onderhandelen; C175 betreft de bescherming van rechten voor deeltijdwerkers; C183 betreft de

bescherming van het moederschap; C189 betreft huishoudelijk personeel; C190 betreft de uitbanning van geweld en intimidatie op de werkplek.

Intersyndicale - Coalitie van verschillende vakbonden in een bedrijf, een economische sector of op nationaal niveau.

Inzetbaarheid - Het vermogen van een persoon om fatsoenlijk werk te verkrijgen en te behouden (employability).

LEGRO - Project om een systeem voor registratie van vakbondlidmaatschap te creëren.

Lobby en advocacy - Strategische interventies die uiteindelijk tot doel hebben het gedrag van een specifieke actor te beïnvloeden. Dit kan variëren van stakingen en demonstraties ('outsider-aanpak') tot de organisatie van seminars en rondetafelgesprekken, bewustmaking, het aangaan van strategische allianties en formele en informele lobbybijeenkomsten ('insider-aanpak'). De L&A benadering van CNV Internationaal is om eerst de 'insiderbenadering' toe te passen en de 'outsiderbenadering' als laatste redmiddel, wanneer de lobbydoelen niet haalbaar blijken te zijn via de insidersaanpak.

SDG1, SDG5, SDG8, SDG10 - Sustainable Development Goals, Duurzame Ontwikkelingsdoelen - SDG1 betreft het doel om armoede overal in de wereld in al haar vormen te beëindigen; SDG5 betreft het doel om gendergelijkheid te bereiken en alle vrouwen en meisjes mondiger te maken; SDG8 bevordert aanhoudende, inclusieve en duurzame economische

groei, volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen; SDG10 heeft tot doel de inkomensongelijkheid binnen en tussen landen te verminderen.

Sociale dialoog - Alle soorten onderhandelingen, raadpleging of simpelweg informatie-uitwisseling met of tussen vertegenwoordigers van regeringen, werkgevers en werknemers, over kwesties van gemeenschappelijk belang met betrekking tot het economisch en sociaal beleid.

Sociale partners - Werknemersorganisaties, werkgeversverenigingen en overheden worden samen 'sociale partners' genoemd. Ze werken samen om wederzijds overeengekomen sociale doelen te bereiken, meestal ten behoeve van alle betrokken groepen: werknemers, werkgevers en overheid.

Sociale verkiezingen - Het doel van sociale verkiezingen is om de representativiteit van vakbonden in een pluralistisch vakbondlandschap te bepalen. Werknemers kiezen de confederatie die zij het sterkst vinden. Dit gebeurt op nationaal niveau. Ook werknemers die geen lid zijn van een vakbond nemen deel aan de verkiezingen. Sociale verkiezingen vinden meestal om de 4 of 5 jaar plaats.

Toeleveringsketen - Een systeem van organisaties, mensen, activiteiten, informatie en middelen die betrokken zijn bij het brengen van een product of dienst van leverancier naar klant.

Lijst met afkortingen

Internationaal

Lijst met afkortingen

ASI	Alianza Sindical Independiente de Venezuela
MC-CBA	Multi Company Collective Bargaining Agreements
BCPA	Bureau Conseiller de Projets-Afrique
CICIG	Comisión Internacional Contra la Impunidad en Guatemala
CLC	Cambodian Labour Confederation
CNT	Confédération Nigérienne du Travail
CNTG	Confédération Nationale des Travailleurs de Guinée
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
COSI	Confédération des Organisations Syndicales Indépendantes du Bénin
CSTM	Confédération Syndicale des Travailleurs du Mali
CSW	Commission on the Status of Women
EU	Europese Unie
DECP	Dutch Employers Cooperation Programme
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FENTECAMP	Federación Nacional de Trabajadores de las Empresas Especializadas y Contratistas de la actividad minera y metalúrgica del Perú (Federation of (subcontracted) workers in the mining sector of Peru)
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
IFDS	Internationale Francophone du Dialogue Social
ILO	International Labour Organization
IMVO	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
IRBC	International Responsible Business Conduct
ITUC	International Trade Union Confederation
KSBSI	Konfederasi Serikat Buruh Sejahtera Indonesia (Indonesian Trade Union Confederation)
MSyPAG	Movimiento Sindical y Popular Agrícola Guatemalteco (Intersyndical union Trade Union umbrella organisation in Guatemala)
NGO	niet gouvernementele organisatie
SDG	Sustainable Development Goals
SER	Sociaal Economische Raad
STAR	Stichting van de Arbeid
TUCP	Trade Union Co-financing Programme
UDTS	Union Démocratique des Travailleurs du Sénégal (Democratic Union of Senegalese Workers)
UGTT	Union Générale Tunisienne du Travail
UNTM	Union Nationale des Travailleurs du Mali

www.cnvinternationaal.nl

#cnvinternationaal

#goedwerk

CNV Internationaal bestrijdt armoede door samen met onafhankelijke vakbonden in Afrika, Latijns-Amerika en Zuidoost-Azië de arbeidsomstandigheden van werknemers te verbeteren. Denk aan een loon dat hoog genoeg is om van te leven, een veilige werkplek voor vrouwen én mannen, het recht om te onderhandelen namens een vakbond en het versterken van de positie van jonge werknemers. Zaken die in Nederland vanzelfsprekend zijn, maar in heel veel landen ter wereld niet.

CNV Internationaal

Postbus 2475

3500 GL Utrecht

www.cnvinternationaal.nl

Fotos: CNV Internationaal • Michael Rhebergen
Maarten Schuth

Design: Marjoleine Reitsma

© 2020 • CNV Internationaal • CNVI-0240

Internationaal